

U 50/2026 vp, Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi Euroopan unionin avaruuspalveluvirastosta ja asetuksen (EU) 2021/696 muuttamisesta (EUSPA-asetusehdotus)

U-kirjelmästä tiivistetysti

Euroopan komissio ehdottaa nykyiselle EU:n avaruushjelmavirastolle EU:n avaruushjelma-asetuksesta erillistä perustamissäädöstä. Viraston nimi muutettaisiin EU:n avaruuspalveluvirastoksi, mutta lyhenne EUSPA säilyisi. Ehdotuksen tavoitteena on turvata viraston toiminnan jatkuvuus ja oikeusvarmuus sekä ottaa huomioon sen laajeneva rooli unionin avaruustoiminnassa.

Ehdotus liittyy kiinteästi Euroopan kilpailukykyrahastoa (*European Competitiveness Fund, ECF*) koskevaan ehdotukseen. ECF muodostaisi vuodesta 2028 alkaen unionin avaruusjärjestelmien keskeisen rahoitus- ja toimeenpanokehyksen. Viraston nykyiset tehtävät perustuvat EU:n avaruushjelmaa ja unionin turvallisten yhteyksien ohjelmaa (*IRIS²*) koskeviin asetuksiin. Viraston uudet tai laajenevat tehtävät liittyvät erityisesti ECF-ehdotukseen ja muihin rinnakkaisiin avaruusalan aloitteisiin. Tehtävillä on liittymiä mm. satelliittipaikannukseen, valtiolliseen satelliittiviestintään, turvallisiin yhteyksiin, radiotajuushäiriöiden seurantaan ja kyberturvallisuuteen. Osa viraston tehtävistä on EUSPA-ehdotuksessa muotoiltu avoimesti, ja niiden käytännön sisältö jäisi myöhempien komission tehtäväksiantojen ja muiden säädösten varaan.

Valtioneuvosto suhtautuu ehdotukseen lähtökohtaisesti myönteisesti ja pitää perusteltuna EUSPAn toiminnan jatkuvuuden turvaamista erillisellä perustamissäädöksellä. Samalla valtioneuvosto korostaa, että viraston tehtävät, toimivaltuudet sekä rahoitus- ja henkilöstötarpeet tulisi määritellä perustellusti, täsmällisesti ja ennakoitavasti. Viraston hallintomenot ja henkilöstömäärä on pidettävä maltillisina. EUSPA-ehdotuksen käsittelyllä ei tule ennakoida unionin seuraavaa monivuotista rahoituskehystä eikä ECF-neuvottelujen lopputulosta.

Jatkovalmistelussa tulee varmistaa, etteivät palvelu-, käyttäjä- tai markkinalähtöiseen terminologiaan liittyvät käsitteelliset muutokset johda unionin tehtävien, kustannusten tai toimivallan tosiasialliseen laajentamiseen EU:n perussopimusten asettamien rajojen yli. Jäsenvaltioiden toimivaltaa ja vahvaa asemaa avaruuspolitiikan toteuttamisessa on kunnioitettava eikä

unionille tule siirtää toimivaltaa kansallisen turvallisuuden kaltaisilla jäsenvaltioiden yksinomaiseen toimivaltaan kuuluvilla aloilla.

Valtioneuvosto korostaa turvallisuusjärjestelyjen hyväksyntälautakunnan (*Security Accreditation Board, SAB*) riippumattomuuden keskeistä merkitystä. Valtioneuvosto suhtautuu kriittisesti muutoksiin, jotka koskevat komission roolin vahvistamista. Lautakunnan päätöksenteon itsenäisyyttä ei saa vaarantaa organisatorisilla tai menettelyllisillä muutoksilla. Jäsenvaltioiden asianmukainen vaikutusvalta sekä työn jatkuvuus SAB:n toiminnassa on turvattava.

Jäsenvaltioiden tasapainoinen vaikutusvalta on säilytettävä myös hallintoneuvostossa. Tämän mukaisesti valtioneuvosto suhtautuu kriittisesti muutoksiin, jotka vahvistaisivat komission asemaa ja muuttaisivat nykyistä tasapainoa hallintoneuvoston päätöksenteossa.

Valtioneuvosto pitää lisäksi keskeisenä, että EUSPAn, Euroopan avaruusjärjestön (*ESA*) ja komission välinen työnjako on selkeä ja johdonmukainen. Päällekkäisyyksiä on vältettävä ja roolit määriteltävä tarkasti ottaen huomioon olemassa oleva kumppanuuskehys ja sen mahdolliset päivitystarpeet.

Johtopäätös

Valtioneuvosto suhtautuu EUSPA-ehdotukseen lähtökohtaisesti myönteisesti pitäen tarkoituksenmukaisena kehittää EU:n avaruustoiminnan ja -järjestelmien hallinnointia sekä turvallisuutta uudistamalla nykyistä avaruushjelmavirastoa vastaamaan unionin avaruustoiminnan kasvuun, globaaliin avaruustalouden kehitykseen ja turvallisuushaasteisiin.

Ehdotuksen haasteena on, että viraston tulevat tehtävät, toimivaltuudet ja resurssitarpeet riippuvat vielä keskeneräisistä ECF-neuvotteluista ja yhteydet muihin avaruusalan aloitteisiin jäävät osin epäselväksi. Erillinen perustamissäädös on perusteltu viraston toiminnan jatkuvuuden kannalta, mutta jatkovalmistelussa on varmistettava, etteivät esimerkiksi liian avoimet tehtävänannot johda unionin toimivallan laajentumiseen, jäsenvaltioiden toimivallan tai vaikutusmahdollisuuksien heikentymiseen avaruuspolitiikan toteutuksessa taikka kustannusten hallitsemattomaan kasvuun. Jatkovalmistelussa ratkaisevaa on siten löytää tasapaino viraston toiminnan jatkuvuuden ja sen tehtävien, toimivaltuuksien sekä hallinnon riittävän täsmällisen rajaamisen välillä.